

Μουσική

Τώρα γιατί Καζαντζίδη; Ίσως γιατί άγγιζε με τόσο πάθος τα μεγάλα κοινωνικά προβλήματα και τις αγωνίες του κόσμου, και πρώτα απ' όλα την ξενιτιά. Έτσι για χιλιάδες μετανάστες και τις οικογένειες τους σε όλα τα πλάτη και μήκη της γης, ο Καζαντζίδης δεν ήταν παρά το είδωλο και η παρηγοριά τους.

Ψάχνοντας τις προάλλες στο δίκτυο να βρω μερικά απ' αυτά τα τραγούδια, που με τα χρόνια είχα μισό-ξεχάσει, τα λόγια όμως, όχι τη μουσική και τις εικόνες που τα συνόδευαν, είδα ότι ο Καζαντζίδης δεν ήταν ο μόνος. Υπήρχαν κι άλλοι, με εξ ίσου πολύ γνωστά κι αγαπημένα τραγούδια. Μερικά απ' αυτά θέλησα σήμερα να μεταφέρω, που ίσως θυμίσουν κάτι και σε σας. Έτσι άτακτα και χωρίς χρονολογική σειρά.

Δεν μπορείς να γράψεις για την μετανάστευση, για το μεγάλο κύμα φυγής απ' το '60 και μετά στη Γερμανία, χωρίς να πάει το μυαλό στον Καζαντζίδη. Ειδικά, όσων έτυχε να ζήσουν λίγο πολύ από κοντά τα γεγονότα. Τη «Γερμανία» μεταπολεμικά, την πλήρωσε σχεδόν στο ακέραιο η Μακεδονία, όπως την «Αμερική» προπολεμικά, η Πελοπόννησος και τα Δωδεκάνησα. Και η Μακεδονία εκείνη την περίοδο τραγουδούσε ολόκληρη Καζαντζίδη.

Απ' τα πιο γνωστά λοιπόν τραγούδια του ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΗ ήταν τα

1. ΤΟ ΨΩΜΙ ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΙΑΣ

Το ψωμί της ξενιτιάς είναι πικρό
το νερό της θόλο, και το στρώμα σκληρό

Τα λεφτά που αποκτάς, τα βλαστημάς
Υποφέρεις πονάς, τη πατρίδα ζητάς

Κλέφτρα ξενιτιά, τα παλικάρια κλέβεις
Μάγισσα κακιά, με τα λεφτά μαγεύεις
Πάντα μ' απονιά, χωρίζεις μάνες και παιδιά

Κάνε παναγιά, η ξενιτιά να πάψει
κι άλλη μάνα πια, για χωρισμό μη κλάψει
κι όλα τα παιδιά στο σπίτι τους να 'ρθουν ξανά

Το ψωμί της ξενιτιάς, είναι ξερό
και με δάκρυ πικρό, το 'χω βρέξει κι εγώ
Πιο καλά στο φτωχικό, ψωμί κι ελιά
παρά χίλια καλά, στη σκληρή ξενιτιά

2. ΣΤΙΣ ΦΑΜΠΡΙΚΕΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Στις φάμπρικες της Γερμανίας
και στου Βελγίου τις στοές
πόσα παιδιά σκληρά δουλεύουν
και κλαίνε οι μάνες, αχ, μοναχές

Κακούργα μετανάστευση
κακούργα ξενιτιά
μας πήρες απ' τον τόπο μας
τα πιο καλά παιδιά

Στη μακρινή την Αυστραλία
και πέρα στην Αμερική
στον Καναδά, στη Βραζιλία
πόσα παιδιά, αχ, πονούν κι εκεί

Κάνε κουράγιο μετανάστη
κάνε λεβέντη μου υπομονή
του γυρισμού σου, αχ, το καράβι
πάλι μια μέρα, αχ, θα φανεί

3. Ο ΜΕΤΑΝΑΣΤΗΣ

Καράβι ποιος σε κέντησε, ποιος σου 'βαψε τα ξάρτια
για να με πάρεις μακριά και να δακρύσουνε πικρά
και να δακρύσουνε πικρά της μάνας μου τα μάτια

Φεύγω γιατί με πίκρανε η φτώχεια και ο πόνος
είχε πνιγεί η ελπίδα μου είχε σβηστεί ο ήλιος μου
κι είχε χαθεί
κι είχε χαθεί ο δρόμος

Με δέρναν όλοι οι καιροί, μου πάγωναν τα μάτια
μου κάναν πέτρα το ψωμί, μου κάναν βούρκο το νερό
μου κάναν βούρκο το νερό και την καρδιά κομμάτια

Φεύγω γιατί με πίκρανε...

Δεν μού 'χαν μείνει ν' αγαπώ δυο χέρια ν' αγκαλιάζω
μόνο τα χείλη με καημό και μια φωνή με πυρετό
και μια φωνή με πυρετό τον πόνο να φωνάζω

Φεύγω γιατί με πίκρανε...

4. ΑΠΟΨΕ ΜΑΝΑ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΕΜΑΙ

Απόψε μάνα σε συλλογιέμαι
σε ξένη χώρα σε ξένη γη
και μες στους δρόμους περιπλανιέμαι
ζητώντας να βρω στέγη και στοργή

Κανένας πόνος δεν ησυχάζει
δίχως το χάδι το μητρικό
κι όποιος για μάνα αναστενάζει
σ' αυτόν το κόσμο δεν το αδικώ

Απόψε μάνα σε συλλογιέμαι
κι από τα ξένα σου τραγουδώ
με την ελπίδα παρηγοριέμαι
πως κάποια μέρα θα σε ξαναδώ

5. Το ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΟ

Πικρό σαν δηλητήριο είναι το διαβατήριο
που πήρα για τα ξένα
μα τι να κάνω ο φτωχός, μπροστά μου βρίσκεται γκρεμός
και πίσω μαύρο ρέμα

Πικρό σαν δηλητήριο είναι το διαβατήριο
μα όταν ζεις χωρίς ελπίδα όπου γης είναι πατρίδα
Απ' τους καημούς που πέρασα μια μέρα δεν εγέλασα
τα μάτια μου όλο κλαίνε
και πήρα την απόφαση να φύγω για την κόλαση που ξενιτιά τη λένε

Πικρό σαν δηλητήριο είναι το διαβατήριο

Μάνα κι αγάπη μου καλή πάτε κι ανάψτε ένα κερι
στης Παναγιάς τη χάρη
στην ξενιτιά να μη χαθώ, μα γρήγορα να ξανάρθω
στην αγκαλιά σας πάλι

Το ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΟ, σύμβολο του ξενιτεμού, πολυπόθητο απ' τη μια, αλλά και μισητό
απ' την άλλη, σφραγίδα του χωρισμού, ενέπνευσε και άλλους συνθέτες και
στιχουργούς, πλέον του Κ. Βίβρου.

Έτσι ένα άλλο διαβατήριο το έγραψε, το συνέθεσε και το τραγούδησε ο Μανώλης ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

6. ΣΧΙΖΩ ΤΟ ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΟ

Σχίζω το διαβατήριο
και έρχομαι στη Ελλάδα
σε λίγες μέρες θα βρεθώ
στην αγκαλιά σου μάνα

Σχίζω το διαβατήριο
είναι η ζωή εκεί μαρτύριο
μαρτύριο

Μανούλα και αγάπη μου
Δεν πόνεσε η καρδιά σας
Μα δεν θα ξαναφύγω πια
Θα ζω και εγώ κοντά σας

Σχίζω το διαβατήριο
Ούτε λεπτό δεν μένω
Είναι βαριά η ξενιτιά
Για τον ξενιτεμένο

Αλλά και ο Βασίλης Τερλέγκας, (με άσμα ιδίου τίτλου όπως μου υπέδειξε ο NdN, μόνο που αυτός θέλει να ξεφύγει όχι από τη μαύρη φτώχεια και μιζέρια, αλλά από μια απέλπιδα αγάπη. Άλλοι οι καημοί των νεωτέρων...

Ο Αγγελόπουλος δίνει το στίγμα της ξενιτιάς και σε ένα άλλο του τραγούδι με τον τίτλο

7. ΣΗΜΕΡΑ ΠΗΡΑΜΕ ΓΡΑΜΜΑ ΣΟΥ ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ

Σήμερα πήραμε το γράμμα σου παιδί μου
και είδα να μας γράφεις πως βρίσκεσαι καλά
αν θες τα νέα τα δικά μας για να μάθεις
τα βάσανα μας γιε μου εγίνανε πολλά

Απ' την μια η στεναχώρια
που σε πήρε η ξενιτειά
κι απ' την άλλη η μητέρα
γέρασε παιδί μου πια
μας παράτησες παιδί μου
μόνους μες τα γηρατειά

Σήμερα πήραμε το γράμμα σου παιδί μου
και κλαίμε όλη μέρα σαν τα μικρά παιδιά
γιατί να ζούμε μες στον κόσμο σαν ρημάδια
και σένα να σε τρώει η μαύρη ξενιτειά

Απ' την μια...

Ο ΜΠΙΘΙΚΩΤΣΗΣ σε μουσική Θεοδωράκη και στίχους Ερρίκου Θαλασσινού
ερμηνεύει το αξέχαστο:

8. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΙΑΣ

Φεγγάρι, μάγια μου 'κανες
και περπατώ, και περπατώ στα ξένα
Είναι το σπίτι ορφανό, ορφανό
αβάσταχτο το δειλινό, και τα βουνά
και τα βουνά, και τα βουνά κλαμένα

Στείλε ουρανό μου ένα πουλί
να πάει στη μάνα υπομονή

Στείλ' ουρανό μου ένα πουλί
ένα χελι-, ένα χελιδονάκι
Να πάει να χτίσει τη φωλιά, αχ τη φωλιά
στου κήπου την κορομηλιά, δίπλα στο μπα-
δίπλα στο μπα-, δίπλα στο μπαλκονάκι

Στείλ' ουρανό μου...

Να πάει στη μάνα υπομονή
δεμένη στο, δεμένη στο μαντήλι
Προικιά στην αδελφούλα μου, αδελφούλα μου
και στη γειτονοπούλα μου γλυκό φιλί
γλυκό φιλί, γλυκό φιλί στα χείλη

Στείλ' ουρανό μου...

Ο Μαρκόπουλος σε στίχους Σκούρτη αφιερώνει ολόκληρο δίσκο στους «ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ» με ερμηνευτές τη Βίκυ ΜΟΣΧΟΛΙΟΥ και τον Λάκη Χαλκιά. Αντιγράψω το

9. ΜΙΛΩ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΟΥ

Μιλώ για τα παιδιά μου και ιδρώνω
έχω ένα χρόνο να τα δω και λιώνω
Μου γράφει η γιαγιά τους πως ρωτάνε
τα τραίνα που 'ναι στο σταθμό πού πάνε

Αδύνατος, μου γράφει ο Στελάκης
έχει ανάγκη θάλασσας ο Τάκης
Αρχίζει το σχολείο η Μαρίνα
θέλει να γίνει κάποτε γιατρίνα

Αγόρασα λαχείο στ' όνομά τους
αχ, να κερδίσει να σταθώ σιμά τους

Μιλώ για τα παιδιά μου και ιδρώνω
δε ξέρω πότε θα τα δω, και λιώνω
Μου γράφει η γιαγιά τους πως ρωτάνε
τα τραίνα που 'ναι στο σταθμό πού πάνε

Και τη

10. ΦΑΜΠΡΙΚΑ

Η φάμπρικα, η φάμπρικα δε σταματά
δουλεύει νύ-, δουλεύει νύχτα μέρα
Και πώς τον λεν τον διπλανό και τον τρελό τον ιταλό 2x

Να τους ρωτήσω δεν μπορώ, ούτε να πά-, ούτε να πάρω αέρα 2x

Δουλεύω μπρος, δουλεύω μπρος στη μηχανή
Στη βάρδια δύ-, στη βάρδια δύο δέκα
Κι από την πρώτη τη στιγμή μου στείλανε τον ελεγκτή 2x
Να μου πετάξει στο αυτί δυο λόγια νέ-, δυο λόγια νέτα σκέτα 2x

άκουσε φί-, άκουσε φίλε εμιγκρέ
ο χρόνος εί-, ο χρόνος είναι χρήμα
Με τους εργάτες μη μιλάς, την ώρα σου να την κρατάς
Το γιο σου μη τον λησμονάς, πεινάει κι εί-, πεινάει κι είναι κρίμα

Κι έτσι στο πό-, κι έτσι στο πόστο μου σκυφτός
ξεχνάω τη, ξεχνάω τη μιλιά μου
Είμαι το νούμερο οκτώ, με ξέρουν όλοι με αυτό
Κι εγώ κρατάω μυστικό ποιο είναι τ' ό-, ποιο είναι τ' όνομά μου

Τελειώνοντας, και με το στόμα λίγο στυφό, δεν μπορώ να παρά να μην αναφέρω αυτό που διαβάζοντας τους στίχους μου χτύπησε στ' αυτί από την πρώτη στιγμή. Η τεράστια πλειοψηφία των τραγουδιών προσωποποιεί τον πόνο της ξενιτιάς στον σκληρό αποχωρισμό, ούτε από παιδιά, ούτε από γυναίκα, ούτε από πατρίδα, αλλά από τη MANA. Οι πολλαπλές αναφορές σε αυτό το πρόσωπο ειδικά, δεν είναι κάτι που μπορεί ν' αφήσει τον ψυχαναλυτή αδιάφορο. Γιατί αυτή η εμμονή; Είναι απλώς η μίμηση του ενός στιχουργού από τον άλλον; Είναι ότι στην αρχή ξενιτεύονταν οι λέφτεροι και οι μικροί, φεύγοντας κυριολεκτικά μέσα απ' την ποδιά της μάνας; Είμαστε τόσο ακριβές στους γιούς εμείς οι μανούλες; Ότι και να 'ναι πάντως είναι εντυπωσιακό.

Από την αρχαία εποχή η 'ξενιτιά' αποτελεί κεντρικό φαινόμενο στη ζωή του Έλληνα. Δημογραφικοί, οικονομικοί και άλλοι λόγοι οδήγησαν συχνά στην απομάκρυνση από την πατρική γη, την οικογενειακή στέγη και την πρόσκαιρη ή μακροχρόνια εγκατάσταση σε άλλους τόπους, στα 'ξένα'..... Όπως στη γέννηση, τον γάμο ή τον θάνατο, μια κρίσιμη φάση της ζωής κατά την οποία ο άνθρωπος περνάει κοινωνικά και υπαρξιακά από τη μία κατάσταση στην άλλη,..... στην 'ξενιτιά'.Τα τραγούδια της ξενιτιάς είναι συνήθως δημιουργίες αυτών που μένουν πίσω και κυρίως των γυναικών, με 'πρωταγωνίστριες' τη μητέρα και τη γυναίκα -ή την αγαπητικιά- του ξενιτεμένου.